

**SUN'IY INTELEKTNING MEHNAT BOZORI VA IQTISODIY O'SISHGA
TA'SIRI: RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR
TAJRIBASI****Xolsaidova Dilnoza Chorshanbi qizi****ANNOTATSIYA**

Maqolada sun'iy intellektning, xususan generativ sun'iy intellektning mehnat bozori va iqtisodiy o'sishga ta'siri rivojlangan hamda rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi asosida qiyosiy tahlil qilindi. Tadqiqot IMF, ILO, OECD va Jahon bankining 2024–2026-yillardagi hisobotlari va ilmiy ishlariga tayandi. ILOning 2025-yilgi yangilangan global indeksiga ko'ra, dunyo bo'yicha har to'rt ishchidan biri GenAI ta'siriga ega kasbda band bo'lib, ushbu ulush yuqori daromadli mamlakatlarda 34%, past daromadli mamlakatlarda 11% ni tashkil etadi. Jahon bankining 2026-yilgi bahosida GenAI sabab mavjud ish o'rinlarining avtomatlashtirish xavfi yuqori daromadli mamlakatlarda 14,2%, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda 4,5%; AI orqali unumdorligi sezilarli oshishi mumkin bo'lgan ishlar ulushi esa mos ravishda 18,7% va 16,2% deb baholangan. OECD G7 mamlakatlari uchun AI kelgusi o'n yillikda yillik agregat mehnat unumdorligi o'sishiga 0,4–1,3 foiz punkt qo'shishi mumkinligini hisoblagan. Natijalar rivojlangan davlatlarda AI ta'siri tezroq va chuqurroq bo'lishini, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa qisqa muddatda ish o'rinlarini siqib chiqarish xavfi pastroq bo'lsa-da, infratuzilma, hisoblash quvvati, mahalliy ma'lumot va malaka yetishmasligi sabab AI dividendidan foydalanish cheklanishi mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, generativ AI, mehnat bozori, bandlik, avtomatlashtirish, mehnat unumdorligi, iqtisodiy o'sish, rivojlangan mamlakatlar, rivojlanayotgan mamlakatlar, raqamli ko'nikmalar.

АННОТАЦИЯ

В статье проведён сравнительный анализ влияния искусственного интеллекта, прежде всего генеративного ИИ, на рынок труда и экономический рост в развитых и развивающихся странах. Исследование основано на материалах МВФ, МОТ, ОЭСР и Всемирного банка за 2024–2026 годы. По обновлённому глобальному индексу МОТ 2025 года, примерно каждый четвёртый работник в мире занят в профессии, подверженной воздействию GenAI; доля составляет

около 34% в странах с высоким доходом и 11% в странах с низким доходом. По оценке Всемирного банка 2026 года, риск автоматизации существующих рабочих мест из-за GenAI составляет 14,2% в странах с высоким доходом и 4,5% в развивающихся экономиках, тогда как доля рабочих мест с существенным потенциалом повышения производительности равна соответственно 18,7% и 16,2%. ОЭСР оценивает потенциальный вклад ИИ в ежегодный рост совокупной производительности труда в ряде стран G7 в 0,4–1,3 процентного пункта на горизонте десяти лет. Результаты показывают, что развитые экономики сталкиваются с более быстрым воздействием ИИ, тогда как развивающиеся страны имеют меньший краткосрочный риск вытеснения труда, но рискуют получить меньший «дивиденд ИИ» из-за ограничений инфраструктуры, вычислительных мощностей, данных и квалификации.

Ключевые слова: искусственный интеллект, генеративный ИИ, рынок труда, занятость, автоматизация, производительность труда, экономический рост, развитые страны, развивающиеся страны, цифровые навыки.

ABSTRACT

This article comparatively examines the effects of artificial intelligence, particularly generative AI, on labour markets and economic growth in advanced and developing economies. The analysis draws on IMF, ILO, OECD, and World Bank evidence published between 2024 and 2026. The ILO's 2025 refined global index estimates that one in four workers worldwide are employed in occupations with some GenAI exposure, rising to 34% in high-income countries and falling to 11% in low-income economies. The World Bank's 2026 assessment estimates that 14.2% of existing jobs in high-income countries face automation risk from GenAI, compared with 4.5% in developing economies, while 18.7% and 16.2% of jobs respectively may experience meaningful productivity augmentation. OECD modelling suggests that AI could add about 0.4–1.3 percentage points to annual aggregate labour productivity growth over a ten-year horizon in highly exposed G7 economies. The findings indicate that advanced economies are likely to experience earlier and deeper disruption, while developing countries face lower immediate displacement risks but may capture fewer gains unless they strengthen connectivity, compute, locally relevant data, skills, and institutions.

Keywords: artificial intelligence, generative AI, labour market, employment, automation, labour productivity, economic growth, advanced economies, developing economies, digital skills.

KIRISH

Sun'iy intellekt umumiy maqsadli texnologiya sifatida ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, boshqaruv va bilimga asoslangan faoliyatning deyarli barcha yo'nalishlariga kirib bormoqda. Generativ sun'iy intellektning tez tarqalishi avvalgi raqamlashtirish to'liqlaridan farqli ravishda faqat takroriy jismoniy yoki ma'muriy vazifalarga emas, balki matn yaratish, kod yozish, tahlil, dizayn, tarjima va professional qarorlarni qo'llab-quvvatlash kabi kognitiv vazifalarga ham ta'sir qilmoqda.

AI va mehnat bozori munosabati ikki qarama-qarshi kanal orqali ishlaydi. Bir tomondan, ayrim vazifalarning avtomatlashtirilishi mehnatga talabni qisqartirishi, ish haqi bosimini kuchaytirishi va ayrim kasblarni qisqartirishi mumkin. Ikkinchi tomondan, AI xodimlarning imkoniyatlarini kengaytirib, bir birlik vaqt ichida ko'proq va yuqori sifatli natija yaratish, yangi mahsulot va xizmatlarni shakllantirish hamda butunlay yangi kasblarni paydo qilish imkonini beradi.

Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun bu ikki kanalning nisbati bir xil emas. Yuqori daromadli iqtisodiyotlarda professional, boshqaruv va ma'muriy kasblar ulushi katta, raqamli infratuzilma rivojlangan va firmalarda AI qabul qilish tezligi yuqori. Shu sabab ular avtomatlashtirish riskiga ham, unumdorlik dividendiga ham tezroq duch keladi.

Rivojlanayotgan davlatlarda mehnatning katta qismi jismoniy, norasmiy yoki past raqamlashtirilgan faoliyatlarga to'g'ri keladi. Bu GenAI sabab bevosita ish o'rinlari yo'qolishining qisqa muddatli xavfini kamaytiradi. Biroq internet, elektr energiyasi, bulutli hisoblash, mahalliy tillardagi ma'lumotlar va malakali kadrlar cheklovi AI mahsuldorlik foydasining ham sekinroq tarqalishiga olib kelishi mumkin.

Masalaning makroiqtisodiy tomoni ham muhim. AI mavjud ishchilarning mahsuldorligini oshirsa, firmalarning xarajatlarini pasaytirs va yangi innovatsiyalarni tezlashtirsa, potensial YaIM o'sishi mumkin. Biroq bu samaralar texnologiyaning mavjudligidan ko'ra, uning qanchalik keng qabul qilinishi va malaka, institut, raqobat hamda infratuzilma kabi komplementar omillar bilan birga rivojlanishiga bog'liq.

Ushbu maqolaning maqsadi rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda AI ta'sirining mehnat bozori hamda iqtisodiy o'sish bo'yicha farqli mexanizmlarini taqqoslash, mavjud xalqaro statistik va model natijalarini tizimlashtirish hamda rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun siyosiy xulosalarni ishlab chiqishdan iborat.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot qiyosiy institutsional va narrativ-meta-sintez yondashuviga asoslandi. Empirik va model ma'lumotlari IMFning AI exposure va AI Preparedness tadqiqotlari, ILO–NASKning 2025-yilgi Generative AI and Jobs global indeksi, OECDning G7 mamlakatlarida AI sabab unumdorlik o'sishi modellari va Jahon bankining Digital Progress and Trends Report 2025 hamda World Development Report 2026 materiallaridan olindi.

Mehnat bozori ta'siri uch o'lchamda baholandi: exposure — kasb vazifalarining AI imkoniyatlariga qanchalik mos kelishi; automation — vazifaning inson ishtirokisiz bajarilishi ehtimoli; augmentation — AI inson mehnatini to'ldirib, natijadorlikni oshirishi. Ushbu tushunchalar alohida talqin qilindi, chunki yuqori exposure avtomatik ravishda ish o'rning yo'qolishini anglatmaydi.

Iqtisodiy o'sish kanali mehnat unumdorligi, kapital va tashkiliy komplementlar, innovatsiya, firma miqyoslanishi hamda yangi bozorlar orqali tahlil qilindi. OECDning micro-to-macro metodologiyasi individual vazifalar darajasidagi samaradorlikni iqtisodiyot miqyosiga chiqarishda AI exposure va kutilayotgan adoption darajasini birlashtiradi.

Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar qiyosida Jahon bankining "Four Cs" modeli — connectivity, compute, context va competency — AI dividendini belgilovchi komplementar infratuzilma sifatida qo'llanildi. Bundan tashqari, institutlar, raqobat va ijtimoiy himoya alohida siyosiy determinant sifatida tahlil qilindi.

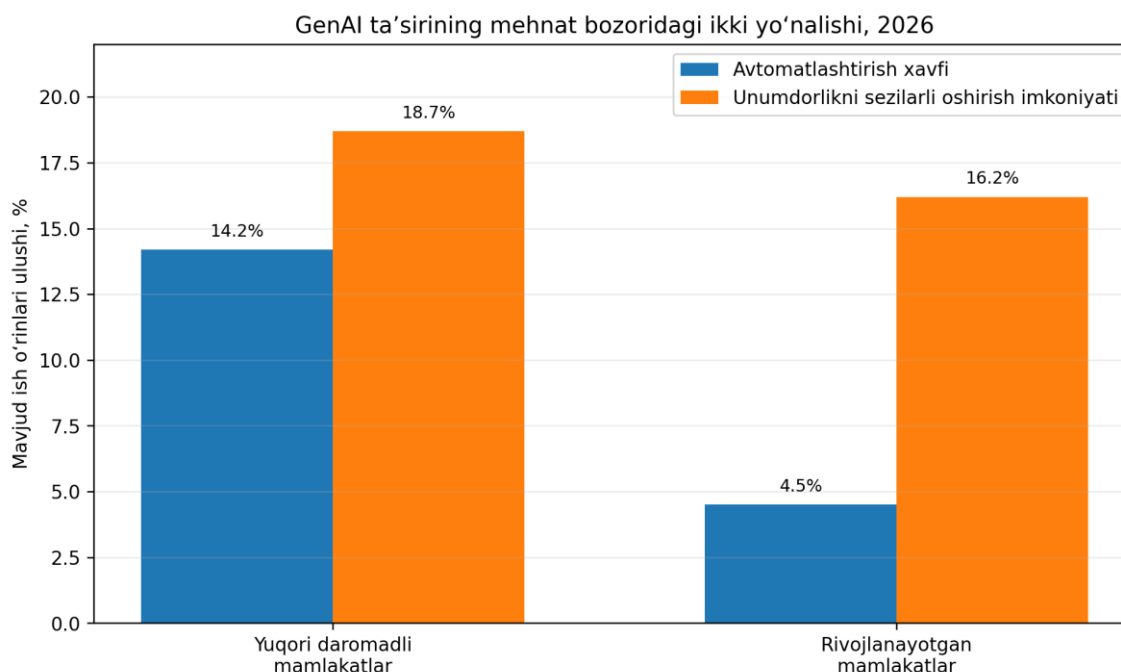
Birlamchi firma yoki ishchi panel ma'lumotlari taqdim etilmaganligi sababli maqolada yangi ekonometrik koeffitsientlar yoki sun'iy statistik natijalar yaratilmagan. Keltirilgan barcha foiz va baholar nashr etilgan xalqaro manbalarga tegishli.

NATIJALAR

Birinchi asosiy natija shundaki, AI exposure rivojlangan iqtisodiyotlarda ancha yuqori. IMFning 2024-yilgi bahosida AI ta'siriga yuqori darajada duch keluvchi bandlik ulushi rivojlangan iqtisodiyotlarda taxminan 60%, emerging marketsda 40% va past daromadli mamlakatlarda 26% deb baholangan. ILOning 2025-yilgi yangilangan metodologiyasi GenAI bilan bevosita exposurega ega ishlar ulushini yuqori daromadli mamlakatlarda 34%, past daromadli mamlakatlarda 11% deb ko'rsatadi. Farq metodologiyaga bog'liq bo'lsa-da, ikki manba ham daromad va raqamlashtirish darajasi oshgan sari exposure yuqoriligini tasdiqlaydi.

Ko'rsatkich	Rivojlangan/ yuqori daromadli	Rivojlanayotgan/ merging	Past daromadli	Manba	Talqin
AI yuqori exposure (IMF, 2024)	≈60%	≈40%	≈26%	IMF	Kognitiv va professional kasblar ulushi yuqori bo'lsa exposure yuqori
GenAI bilan biror darajada exposure (ILO, 2025)	34%	—	11%	ILO – NAS K	Ko'p ishlar transformatsiyalanadi, to'liq avtomatlashtirish emas
GenAI avtomatlashtirish xavfi (WB, 2026)	14,2%	4,5%*	4,5%*	World Bank	Rivojlanayotgan mamlakatlarda qisqa muddatli displacement xavfi pastroq
AI orqali sezilarli productivity boost (WB, 2026)	18,7%	16,2%*	16,2%*	World Bank	Augmentation imkoniyati daromad guruhlari bo'yicha nisbatan yaqin

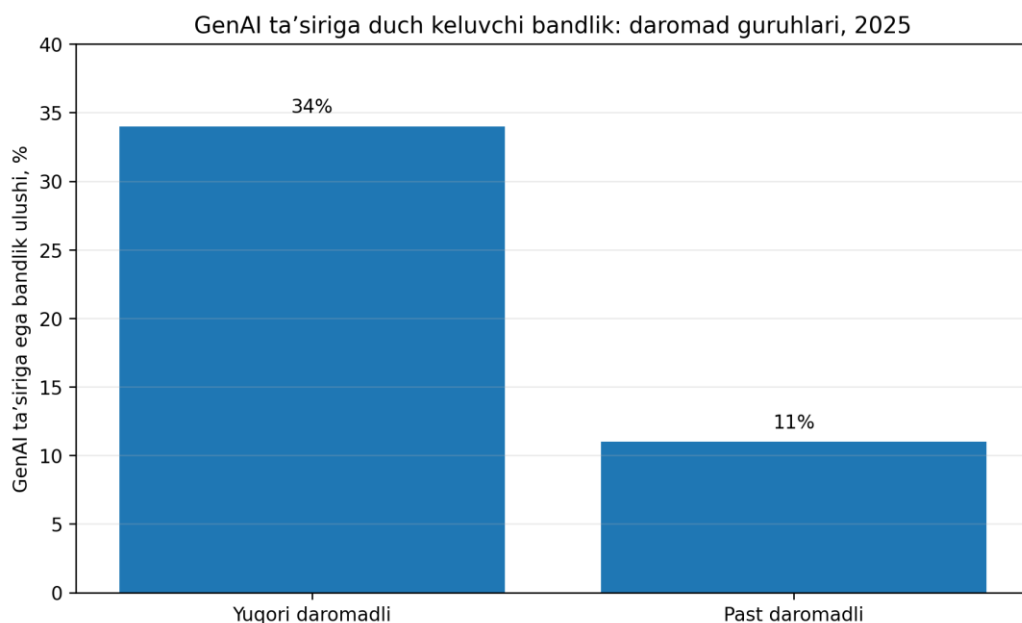
I-jadval. AI ta'sirining mamlakatlar daromad guruhlari bo'yicha qiyosiy ko'rsatkichlari. *Jahon banki "developing economies" agregati.



1-diagramma. Yuqori daromadli va rivojlanayotgan mamlakatlarda GenAI: avtomatlashtirish xavfi va unumdorlikni oshirish imkoniyati. Manba: World Bank, WDR 2026.

Jahon bankining 2026-yilgi natijasi ayniqsa muhim: rivojlanayotgan mamlakatlarda ishlarning atigi 4,5% i GenAI sabab avtomatlashtirish xavfiga ega bo'lsa, 16,2% ishda AI unumdorlikni sezilarli oshirishi mumkin. Bu nisbat rivojlanayotgan davlatlar uchun AI siyosatining asosiy maqsadi ish o'rinlarini himoya qilishdan ko'ra, ishchilarni AI bilan samarali ishlashga tayyorlash va texnologiyani keng diffuziya qilish bo'lishi kerakligini ko'rsatadi.

ILO 2025-yilgi indeksida dunyo bo'yicha har to'rt ishchidan biri GenAI ta'siriga ega kasbda band, lekin eng yuqori exposure gradientiga global bandlikning atigi 3,3% i kiradi. ILO ko'pchilik kasblar ko'plab vazifalar majmuasidan iborat ekanligi sabab asosiy natija ishlarning yo'qolishidan ko'ra transformatsiyasi bo'lishini ta'kidlaydi.



2-diagramma. Yuqori va past daromadli mamlakatlarda GenAI ta'siriga ega bandlik ulushi. Manba: ILO–NASK, 2025.

Ta'sir kanali	Rivojlangan mamlakat	Rivojlanayotgan mamlakat	Mehnat bozori oqibati	O'sish oqibati	Asosiy risk
Kasb/vazifa avtomatlashuvi	Yuqori: clerical, professional va knowledge work	Pastroq: manual va informal ishlar ulushi katta	Qayta taqsimlanish va ayrim hiring freeze	Xarajat kamayishi	Ish haqi polarizatsiyasi
Augmentatsiya	Keng professional xizmatlarda	Ta'lim, sog'liq, qishloq xo'jaligi, SMEda katta imkoniyat	Bir ishchiga to'g'ri keluvchi output oshadi	Productivity va xizmat sifati oshadi	AIga kirish tengsizligi

Yangi kasblari	AI engineering, data, governance, integration	AI-related vacancy tez o'smoqda, lekin baza kichik	Yangi yuqori malakali bandlik	Raqamli xizmat eksporti	Brain drain
Firma adoptiyasi	Tezroq va murakkab use-case	Tez o'smoqda, lekin sophisticated use pastroq	Mehnat talabi qayta tarkiblana di	Firmalar miqyoslan adi	SME ortda qolishi
Kapital/infratuz ilma	Compute va data center kuchli	Cloud va import compute'ga ko'proq bog'liq	AI foydalani sh xarajati farqli	Adoption tezligi farqli	Global AI divide

2-jadval. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda AI ta'sir kanallarining qiyosiy tahlili.

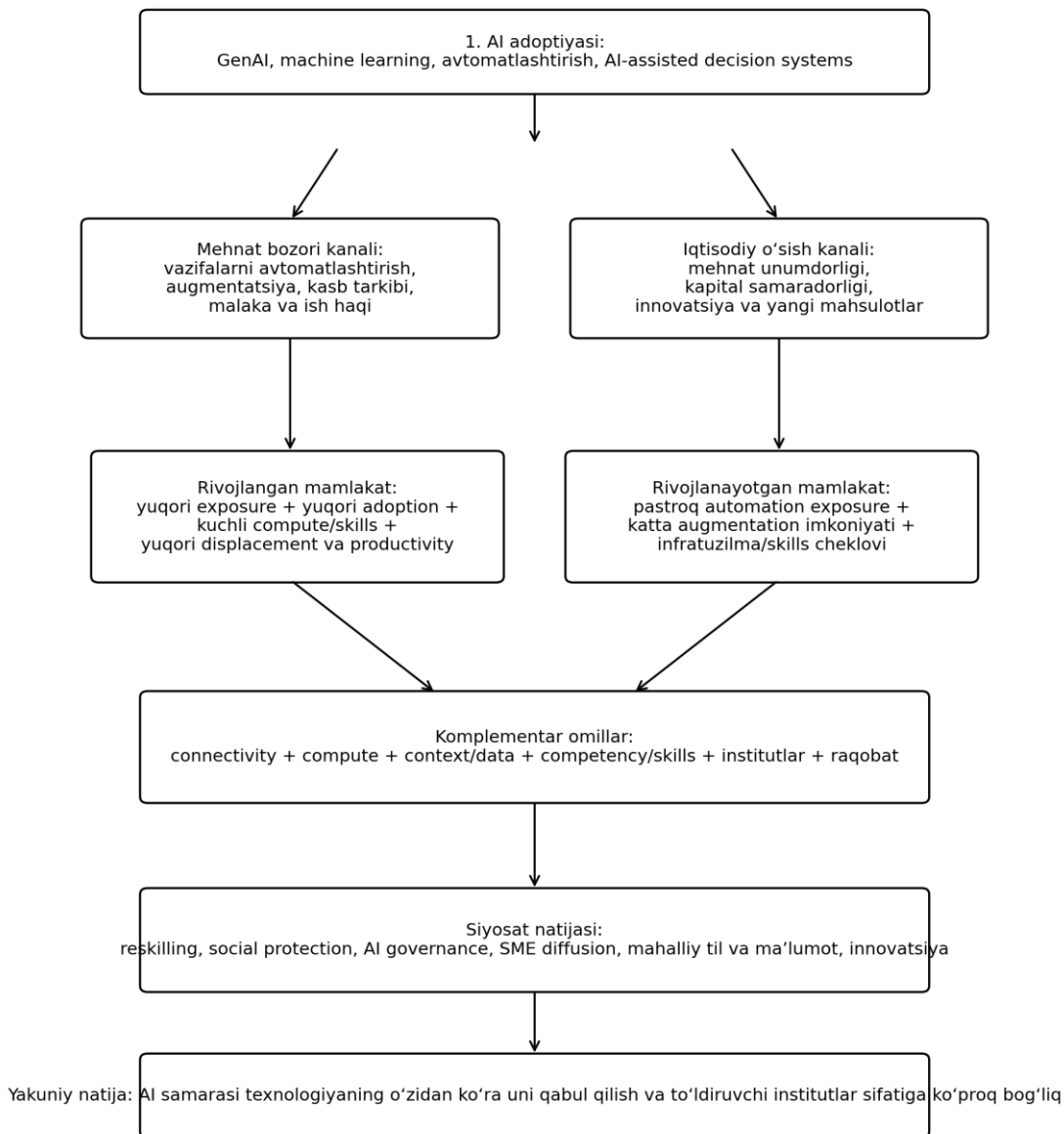
Firma darajasidagi yangi dalillar ham qiyosiy farqni tasdiqlaydi. Jahon bankining 2026-yilda yetti iqtisodiyot — AQSH, Hindiston, Iordaniya, Keniya, Meksika, Nigeriya va Tailanddagi 4 205 firma so'roviga asoslangan tadqiqotida AI adoptiyasi 2024–2025-yillarda qariyb uch barobar oshgani, biroq murakkab use-case'lar konsentratsiyalanganicha qolayotgani ko'rsatilgan. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda erta bosqichda mehnat bozori ta'siri kichik, AQSHda esa AI bilan bog'liq layoff va hiring freeze holatlari nisbatan ko'proq qayd etilgan. Shu bilan birga menejerlar keyingi uch yilda AI bandlik va unumdorlikka ijobiy ta'sir qiladi deb kutmoqda.

Makroiqtisodiy unumdorlik bo'yicha OECDning 2025-yilgi G7 modeli AI yuqori exposure va adoptionga ega AQSH hamda Buyuk Britaniya kabi iqtisodiyotlarda kelgusi o'n yil davomida yillik agregat mehnat unumdorligi o'sishiga 0,4–1,3 foiz punkt qo'shishi mumkinligini baholaydi. Ayrim boshqa G7 mamlakatlarida sektor tarkibi va adoptiya tezligi sabab bu foyda qariyb 50% pastroq bo'lishi mumkin.

Komplementar omil	Yuqori daromadli mamlakatlar	Rivojlanayotgan mamlakatlar	Iqtisodiy ahamiyat	Siyosat vositasi
Connectivity	Internet va elektr deyarli universal	Affordability va sifat bo'yicha katta gap	AI xizmatiga kirish	Broadband, electricity, digital public infrastructure
Compute	Global data-center quvvatining asosiy qismi	Mahalliy compute cheklangan, cloud importi muhim	Model/adoption tannarxi	Cloud access, regional data centers
Context/data	Ko'p ma'lumot va dominant tillar	Mahalliy tillar va domain data kam	Model sifati va lokal relevance	Open data, local-language corpora
Competency	Basic va advanced digital skills yuqori	Basic digital skill gap katta	AI bilan komplementarlik	TVET, reskilling, AI literacy
Institutions	AI governance va raqobat siyosati rivojlanganroq	Regulatory capacity notekis	Ishonch, investitsiya va diffuziya	Risk-based governance, competition

3-jadval. AI dividendini belgilovchi komplementar omillar: World Bank "Four Cs" yondashuvi asosida.

Sun'iy intellektning mehnat bozori va iqtisodiy o'sishga ta'sir mexanizmi



1-rasm. Sun'iy intellektning mehnat bozori va iqtisodiy o'sishga ta'sirining integratsiyalashgan modeli.

Jahon bankining Digital Progress and Trends Report 2025 hisobotida AI innovatsiyasi yuqori daromadli mamlakatlarda keskin konsentratsiyalashgani ko'rsatiladi. Yuqori daromadli mamlakatlar global aholining 17% ini tashkil etsa-da, notable AI modellarning 87% i shu guruhga to'g'ri keladi. Shu bilan birga, middle-income mamlakatlarda AI bilan bog'liq ish e'lonlari o'sishi yuqori: upper-middle-income iqtisodiyotlarda 16%, lower-middle-income mamlakatlarda 11%, high-income

davlatlarda esa 2% o'sish qayd etilgan. Bu developing economies AI innovatsiyasi markazi bo'lmasa ham, AI mehnat bozori va xizmatlar eksportida tezroq catch-up qilishi mumkinligini ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Natijalar "AI rivojlangan mamlakatlar uchun xavf, rivojlanayotgan davlatlar uchun esa imkoniyat" kabi soddalashtirilgan xulosani tasdiqlamaydi. Har ikki guruhda imkoniyat va risk mavjud, faqat ularning vaqti va tarkibi farq qiladi. Rivojlangan mamlakatlarda texnologiya tezroq joriy etilishi sabab displacement va productivity ikkala kanali ham erta ishlaydi.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda pastroq automation exposure vaqtinchalik himoya vazifasini bajarishi mumkin. Biroq aynan shu holat AIga kamroq mos vazifalar va past raqamlashtirilgan korxonalar ulushi kattaligini anglatadi. Agar firmalar AIga o'ta olmasa, yuqori daromadli iqtisodiyotlarda mahsuldorlik tezlashishi global ishlab chiqarish va xizmatlar bozoridagi raqobat tafovutini kengaytirishi mumkin.

2026-yilgi ILO tadqiqoti rivojlanayotgan mamlakatlarda avtomatlashtirish xavfi pastroq bo'lsa ham, task augmentation salohiyati rivojlangan davlatlarnikiga yaqin bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi. Muammo shundaki, bu salohiyat digital divide sabab real unumdorlik dividendiga aylanmasligi mumkin. Shuning uchun AI exposure va AI readinessni alohida o'lchash zarur.

Ish haqi tengsizligi ham ikki yo'nalishda rivojlanishi mumkin. AI yuqori malakali ishchini kuchli to'ldirsa, uning mahsuldorligi va ish haqi ko'proq oshadi. Boshqa tomondan, GenAI kam tajribali xodimga ekspert bilimini yaqinlashtirsa, skill gap qisqarishi mumkin. Qaysi effekt ustun kelishi firma tashkiloti, ta'lim tizimi va AI vositasining dizayniga bog'liq.

Gender ta'siri ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. ILO 2025 ko'rsatkichlarida yuqori daromadli mamlakatlarda eng yuqori exposure kategoriyasida ayollar bandligining ulushi erkaklarnikidan ancha yuqori. Bunga clerical va administrative kasblarda ayollar ulushining kattaligi sabab bo'ladi. Shu sabab reskilling dasturlari gender tarkibini hisobga olishi zarur.

Rivojlangan davlatlar uchun optimal siyosat AI adoptiyasini sekinlatish emas, balki mehnat qayta taqsimlanishini yumshatishdir. Bunga portable social protection, active labour-market policy, tezkor qayta tayyorlash, kasblararo ko'nikmalarni tan olish va firmalarda worker consultation kiradi.

Rivojlanayotgan davlatlar uchun esa asosiy vazifa “AI yaratish”dan oldin AI foydalanish bazasini qurishdir. Jahon bankining connectivity, compute, context va competency modeli aynan shuni ifodalaydi. Arzon va ishonchli internet, elektr, cloud xizmatlari, mahalliy tillardagi raqamli kontent va basic digital skills bo‘lmasa, eng yaxshi global model ham keng iqtisodiy samara bermaydi.

“Small AI” yondashuvi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun alohida ahamiyatga ega. Yuqori xarajatli foundation model yaratmasdan mavjud ochiq yoki tijoriy modellarni qishloq xo‘jaligi, sog‘liq, ta’lim, davlat xizmatlari va mikrofirmalarga moslashtirish iqtisodiy jihatdan samaraliroq bo‘lishi mumkin.

AI firma darajasida umumiy maqsadli texnologiya bo‘lgani sabab natija faqat IT departament bilan cheklanmaydi. Jarayonlar qayta loyihalanmasa, ma’lumotlar sifati yaxshilanmasa va xodimlarga yangi rol berilmasa, AI vositasining mavjudligi unumdorlikka to‘liq o‘tmaydi. OECD modellari ham adoption va sector compositionni makro natijaning asosiy determinantlari sifatida ko‘rsatadi.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda yana bir risk — “premature de-professionalization”. Agar yuqori daromadli davlatlarda professional xizmatlar AI orqali arzonlashib, masofadan eksport qilinsa, developing economies an’anaviy ravishda qurishi mumkin bo‘lgan ayrim o‘rta va yuqori malakali xizmat ishlarini yaratish imkoniyatini boy berishi mumkin. Shu sabab mahalliy AI kompetensiyasini faqat foydalanuvchi darajasida emas, integrator, data engineer va domain specialist darajasida ham rivojlantirish zarur.

O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun ushbu tajribalar uchta ustuvorlikni ko‘rsatadi: birinchidan, AI literacy va raqamli ko‘nikmalarni ommaviy ta’lim va kasbiy tayyorlashga kiritish; ikkinchidan, mahalliy til va sohalar bo‘yicha sifatli ma’lumot resurslarini yaratish; uchinchidan, SMElar uchun cloud va AI vositalariga kirishni arzonlashtirish. Bu yo‘l AI dividendini faqat yirik firmalarda emas, butun iqtisodiyotda yoyishga yordam beradi.

Tadqiqotning asosiy cheklovi shundaki, keltirilgan ko‘rsatkichlarning bir qismi exposure yoki model-projection bo‘lib, real ish o‘rni yo‘qotilishi yoki YaIM o‘sishi emas. AI texnologiyasi juda tez o‘zgarayotganligi sabab bugungi exposure baholari ham kelgusi model imkoniyatlari bilan yangilanadi. Shu bois natijalarni deterministik prognoz emas, siyosat uchun risk va imkoniyat diapazoni sifatida talqin qilish kerak.

XULOSA

Sun'iy intellektning mehnat bozori va iqtisodiy o'sishga ta'siri rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda bir xil emas. Rivojlangan davlatlarda AI exposure, adoptiya va compute infratuzilmasi yuqori bo'lgani sabab ishlarning avtomatlashtirilishi ham, unumdorlik foydasi ham tezroq yuzaga chiqadi.

Rivojlanayotgan davlatlarda avtomatlashtirish xavfi qisqa muddatda ancha past: Jahon banki 2026 bahosida GenAI sabab riskdagi ishlar ulushi 4,5%, yuqori daromadli mamlakatlarda esa 14,2%. Biroq unumdorlikni oshirish mumkin bo'lgan ishlar ulushi 16,2% bo'lib, yuqori daromadli mamlakatlardagi 18,7% ko'rsatkichiga yaqin. Bu developing economies uchun asosiy imkoniyat augmentatsiya ekanini ko'rsatadi.

AI iqtisodiy o'sishni avtomatik ravishda ta'minlamaydi. OECD baholari yillik mehnat unumdorligi o'sishiga 0,4–1,3 foiz punktik potensial qo'shimcha mavjudligini ko'rsatsa-da, ushbu samara adoption tezligi, tarmoq tarkibi, tashkiliy o'zgarish va kadrlar malakasiga bog'liq.

Rivojlangan mamlakatlar siyosatida mehnat qayta taqsimlanishi, gender va daromad tengsizligi, ijtimoiy himoya va AI governance ustuvor bo'lishi kerak. Rivojlanayotgan davlatlarda esa connectivity, compute, mahalliy context/data va competencyga investitsiya qilish, SMElarning AI adoptiyasini qo'llab-quvvatlash va mahalliy tilga mos "small AI" yechimlarini rivojlantirish birinchi darajali vazifadir.

Shunday qilib, AI dividendini belgilovchi omil texnologiyaning mavjudligi emas, balki iqtisodiyotning uni inson mehnatini to'ldiruvchi, keng tarqalgan va inklyuziv unumdorlik vositasiga aylantira olish qobiliyatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (APA 7)

1. Cazzaniga, M., Jaumotte, F., Li, L., Melina, G., Panton, A. J., Pizzinelli, C., Rockall, E. J., & Tavares, M. M. (2024). Gen-AI: Artificial intelligence and the future of work. IMF Staff Discussion Note, 2024(001). <https://doi.org/10.5089/9798400262548.006>
2. Felten, E., Raj, M., & Seamans, R. (2023). Occupational heterogeneity in exposure to generative AI. SSRN.
3. Filippucci, F., Gal, P., Laengle, K., & Schief, M. (2025). Macroeconomic productivity gains from artificial intelligence in G7 economies. OECD Artificial Intelligence Papers, No. 41. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a5319ab5-en>
4. Gmyrek, P., Berg, J., Kamiński, K., Konopczyński, F., Ładna, A., Nafradi, B., Rosłaniec, K., & Troszyński, M. (2025). Generative AI and jobs: A refined global index

of occupational exposure. ILO Working Paper 140.
<https://doi.org/10.54394/HETP0387>

5. Gmyrek, P., Berg, J., & Bescond, D. (2023). Generative AI and jobs: A global analysis of potential effects on job quantity and quality. ILO Working Paper 96. <https://doi.org/10.54394/FHEM8239>

6. International Labour Organization. (2025). Artificial intelligence adoption and its impact on jobs. Geneva: ILO.

7. International Monetary Fund. (2024). World Economic Outlook, April 2024: Steady but slow—Resilience amid divergence. Washington, DC: IMF.

8. Melina, G. (2024, June 25). Mapping the world's readiness for artificial intelligence shows prospects diverge. IMF Blog.

9. OECD. (2025). OECD Compendium of Productivity Indicators 2025. OECD Publishing.

10. OECD. (2026). OECD Compendium of Productivity Indicators 2026. OECD Publishing.

11. World Bank. (2025). Digital Progress and Trends Report 2025: Strengthening AI Foundations. Washington, DC: World Bank.

12. World Bank. (2026). World Development Report 2026: The Promise of Artificial Intelligence. Washington, DC: World Bank.

13. Davies, E., Francis, D., Jolevski, F., Nayyar, G., Stapleton, K., & Yu, S. (2026). Adopting fast and slow: Cross-country evidence on business adoption of artificial intelligence. World Bank Working Paper.

14. Demombynes, G., Langbein, J. G., & Weber, M. (2025). The exposure of workers to artificial intelligence in low- and middle-income countries. World Bank Policy Research Working Paper 11057. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-11057>

15. Brynjolfsson, E., Li, D., & Raymond, L. R. (2023). Generative AI at work. NBER Working Paper 31161. National Bureau of Economic Research.